

Eduskunnan

Sivistys- ja tiedejaosto

Kuulemistilaisuus 16.10.2015 klo 9.00

LTOL BTLF

Asia: HE 30/2015 vp (hallituksen esitys eduskunnalle valtiontalousarvioksi vuodelle 2016)

Teema: Varhaiskasvatuksen kehittäminen ja rahoituksen riittävyys

Varhaiskasvatuslain kokonaisuudistus

Elokuussa voimaan astunut varhaiskasvatuslain ensimmäinen osa painottaa pedagogiikkaa ja varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä. Päiväkotien varhaiskasvatustoimintaan osallistumisen voidaan arvioida vähitellen lisääntyvän. Opetus- ja kulttuuriministeriö on EU:n mukaisesti linjannut tavoitteen varhaiskasvatukseen osallistumisen lisäämisestä niin, että varhaiskasvatukseen osallistuvien määrä on 95 % 4-vuotiaista vuoteen 2020 mennessä. Laki määrittelee kaikille lapsille tehtäväksi henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman, jonka tekemisestä vastaa lastentarhanopettaja. Lain yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että paras osaaminen tähän on kasvatustieteen kandidaatti tutkinnon suorittaneella lastentarhanopettajalla.

Varhaiskasvatuslain kokonaisuudistus on vielä kesken. Nyt on tärkeää saattaa tämä työ loppuun, jotta myös laadun kehittäminen voi toteutua. **Lain jatkovalmistelussa on määriteltävä pedagoginen varhaiskasvatus täsmällisemmin. Tämän mukainen vaatimus on myös eduskunnan hyväksymän varhaiskasvatuslain yhteydessä hyväksytty lausuma.**

Pedagoginen varhaiskasvatus voi toteutua vain, mikäli siitä vastaa pedagogisen koulutuksen saaneet opettajat. Näin ollen määrittelemätön muu varhaiskasvatus ja perhepäivähoito pitää erottaa määritelmässä päiväkotien pedagogisesta varhaiskasvatuksesta.

Suhdeluvun muuttaminen yli 3 vuotiaiden ryhmissä

Lastentarhanopettajaliitto ei hyväksy suhdeluvun kasvattamista ja esittää pedagogisen osaamisen vahvistamista päiväkodeissa lisäämällä lastentarhanopettajia olemassa olevaan tilanteeseen, jotta varhaiskasvatuslain pedagoginen korostus voi toteutua. Lastentarhanopettajaliiton näkemyksen mukaan varhaiskasvatukseen suunnitellut muutokset yli 3 vuotiaiden ryhmäkoossa sekä lasten

varhaiskasvatusoikeuden määrittelemisessä johtavat tilanteeseen, jossa lain pedagogiikkaa korostavaa toiminta ja tavoitteet eivät toteudu.

Lastentarhanopettajaliitto esittää pedagogisen varhaiskasvatuksen kehittämisen turvaamiseksi määriteltäväksi jokaiseen yli 3 vuotiaiden ryhmään 2 lastentarhanopettajaa.

Laadukasta pedagogista toimintaa voidaan toteuttaa ainoastaan siten, että jokaiseen yli 3 vuotiaiden lasten ryhmään säädellään henkilöstömitoituksella kaksi lastentarhanopettajaa. Tämä voi toteutua asteittain siten, että lastenhoitajien tehtävien vapautuessa ne muutetaan lastentarhanopettajan tehtäviksi. Lastenhoitajia jää eläkkeelle arviolta 300 vuodessa. Rekrytoitaessa eläkkeelle jäävien tilalle lastentarhanopettaja lapsiryhmiin, joissa ei vielä ole kahta lastentarhanopettajaa, tämä tarkoittaisi käytännössä vuodessa noin 200 lastenhoitajan korvaamista lastentarhanopettajalla. Tässä aiheutui kunnille noin miljoonan lisäkulut vuodessa.

Samassa yhteydessä on tärkeää määritellä erilaisten koulutusten tuottaman osaamisen kohdentamisesta oikein. Tämä edellyttää tehtäväkuvien ja ammattinimikkeiden uudelleen määrittelyä. **Lastentarhanopettajaliitto tukee varhaiskasvatuslakia valmistelleen työryhmän esitystä nimikkeiksi varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen sosionomi ja varhaiskasvatuksen lastenhoitaja.** Tämä muutos ei tuo lisäkustannuksia.

Yliopistollisen lastentarhanopettajakoulutuksen laajentaminen

Varhaiskasvatusalaa koskevan opettajatiedonkeruun ja -tarveselvitysten puuttuminen sekä vuosia jatkuneen yliopistollisen lastentarhanopettajakoulutuksen aloituspaikkamäärien alimitoitus ovat johtaneet pulaan pedagogisen koulutuksen saaneista lastentarhanopettajista. Onkin merkittävää, että vuoden 2016 budjettiin on kirjattu kohdennettua rahaa 120 aloituspaikan lisäämiseen yliopistojen lastentarhanopettajakoulutukseen. **Koulutusmäärien positiivisen kehityksen jatkuminen, sekä jo toteutuvan varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen laadun turvaaminen, edellyttävät ehdottomasti koulutukseen kohdennettua lisärahaa myös jatkossa pitkäkestoisesti.** Koulutuksen riittämättömyyden korjaaminen ja syntyneen lastentarhanopettajapulaa korjaaminen sekä varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen edellyttää pitempiaikaista yliopistollisen lastentarhanopettajakoulutuksen laajennusohjelmaa, johon kohdennetaan riittävät, koulutuksen laadun takaavat resurssit.

Yliopistollisen lastentarhanopettajakoulutuksen saaneiden määrä päiväkodeissa on todella pieni verrattuna sosiaali- ja terveysalan tutkinnon suorittaneisiin. Yksinomaan pääkaupunkiseudulla on vuoden 2013 tilastojen mukaan kokoajan 300-400 lastentarhanopettajan vaje. Sosionomitaustaisia lastentarhanopettajan tehtäviin kelpoisia on saatavilla runsaasti, mutta heidän koulutuksensa

tuoma osaaminen ei suuntaudu varhaispedagogiikkaan. Tästä on seurauksena pedagogisen osaamisen heikkeneminen, joka vaikuttaa suoraan varhaiskasvatuksen laatuun. THL:n tilaston mukaan vuonna 2012 koko kasvatus- ja hoitohenkilökunnasta on 28% kasvatustieteen kandidaatin- tai maisteritutkinnon suorittaneita ja 72 % sosiaalialan tutkinnon suorittaneita. Tällä hetkellä työskentelevistä lastentarhanopettajista 20% on eläköitynyt tai eläköityy vuosien 2012-2022 välillä (Keva 2012) , mikä heikentää tilannetta entisestään, mikäli uusia yliopistollisen koulutuksen saaneita lastentarhanopettajia ei saada tilalle.

Varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnalliset perusteet

Opetushallitus antaa valtakunnalliset varhaiskasvatuksen perusteet määräyksenä vuonna 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittelevät varhaiskasvatuksen sisällön kehittämistä ja pedagogisen toiminnan toteuttamista. Koska on kyse toimintakulttuurin muutoksesta ja aivan uuden sitovan pedagogisen perusteasiakirjan toteuttamisesta, se vaatii jatkossa päiväkodin johtajien, lastentarhanopettajien ja muun henkilöstön täydennyskoulutusta ja edellyttää nimenomaan yliopistollisen lastentarhanopettajakoulutuksen saaneiden opettajien lisäämistä lapsiryhmissä. Varhaiskasvatus on nyt määritelty kiinteäksi osaksi yhtenäistä kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Tämä toimintakulttuurin muutos tulee nähdä keskeisenä kehittämiskohteena lähivuosina.

Lapsen osallistuminen osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen

Hallituksen esityksessä lapsen varhaiskasvatusoikeuden laajuudeksi määritellään 20 h/ viikko. Lastentarhanopettajaliitto ei kannata subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamista nykyisestä. Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajoittaminen lisää merkittävästi hallinnollista työtä kunnissa eikä siksi tuota haetun suuruisia kustannussäästöjä.. Hallituksen esityksen mukaan kuntien tulisi tarjota tätä oikeutta ainakin kahdella eri tavalla, jokapäiväisesti tai kokopäivinä viikoittain tapahtuvaksi. Kunta voisi päättää lapsikohtaiset ajat. Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen määriteltynä viikkotunteina aiheuttaa monimutkaista ja lisääntyvää hallinnollista työtä mm. varhaiskasvatuspaikan hakumenettelyn, henkilöstömitoituksen, lapsiryhmien muodostamisen, tavoitteiden seurannan ja palvelutarpeen arvioinnin ja pedagogisen toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen osalta. Päiväkodin johtajien työmäärä ja vastuu lisääntyvät huomattavasti.

Lastentarhanopettajaliiton mielestä lapsen oikeus säännölliseen ja suunnitelmallisesti etenevään pedagogiseen varhaiskasvatukseen toteutuu vain, mikäli lapsi osallistuu toimintaan päivittäin. Näin vuorovaikutussuhteet ja lapsen yksilöllinen kasvu ja oppiminen voidaan turvata. Toiminnan järjestäjän on myös huolehdittava, että varhaiskasvatuslain tavoitteet voivat toteutua ja ne eivät

toteudu epäsäännöllisessä rajatussa toiminnassa. Osa-aikaisesti varhaiskasvatustoimintaan osallistuvien lasten suhdeluku tulee olla kokopäiväryhmissä sama kuin kokoaikaisesti osallistuvilla. Erillisissä osapäiväryhmissä lasten ja aikuisten välinen suhdeluku voi olla 1/13. Esiopetus on kiinteä osa varhaiskasvatusta ja esiopetuksessa olevalle lapselle tulee tarvittaessa taata oikeus esiopetuksen jälkeiseen varhaiskasvatukseen nykykäytännön mukaisesti pääsääntöisesti päiväkotien kokopäiväryhmissä. Tämä takaa lapselle yksilöllistä oppimista tukevan eheän oppimisympäristön.

Lapsivaikutusten arviointi

Lastentarhanopettajaliiton näkemyksen mukaan varhaiskasvatukseen kohdistuvissa leikkauksista ei ole tehty riittävää ja laaja-alaista lapsivaikutusten arviointia eikä sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyvää arviointia. Varhaiskasvatukseen kohdistuvia leikkauksia pitää arvioida suhteessa varhaiskasvatukselle asetettuihin tavoitteisiin.

Varhaiskasvatuksen kehittämiseen osoitettu 7 milj vuoden 2016 budjetissa voidaan kohdentaa edellä mainittuihin kehittämiskohteisiin. Yliopistolliseen lastentarhanopettajakoulutuksen lisäpaikkoihin osoitetaan suunnitelmissa tästä 3,3 milj ja loput 3,7 milj voidaan kohdentaa ensi vuonna varhaiskasvatuksen kehittämiseen lastentarhanopettajaliiton esitysten mukaisesti. Esitykset ovat pitkántähtäimen kehittämistä ja näin rahoitus on mahdollista saada vuosittain riittämään.

16.10.2015

Anitta Pakanen

Lastentarhanopettajaliitto LTOL

puheenjohtaja

anitta.pakanen@lastentarha.fi